

Ks. Miłosław Kołodziejczyk, Rzym

DALSZA REFORMA W DZIEDZINIE ODPUSTÓW

(Nowy „podręcznik odpustów”)

1. Uwagi wstępne

Reforma w zakresie praktyki odpustów, nad którą zaczęto dyskutować podczas Soboru Watykańskiego II¹, zapoczątkowana została przez Konstytucję Apostolską *Indulgentiarum doctrina* Pawła VI z dnia 1 stycznia 1967 r.² Celem podniesienia odpustów do większej godności i znaczenia, podała wspomniana Konstytucja nowe przepisy dyscyplinarno-praktyczne oraz zapowiedziała dalszą reformę w tej dziedzinie. Papież postanowił, między innymi, że *podręcznik z wykazem odpustów zostanie ponownie zbadany w tym celu, aby odpustami obdarzone zostały ważniejsze (praecipuae) modlitwy oraz ważniejsze (praecipua) uczynki pobożności, miłości i pokuty*.³

Przejrzenie i wydanie nowego podręcznika z wykazem odpustów powierzone zostało Świętej Penitencjarii Apostolskiej. W dniu 14 czerwca 1968 r. kardynał G. Ferrero, Penitencjarz Większy, przedłożył Ojcu Św. nowy *Enchiridion indulgentiarum = Podręcznik odpustów*.⁴ Papież Paweł VI w dniu 15 czerwca 1968 r. *Podręcznik* ten zatwierdził jako jedynie autentyczny. Mówi o tym dekret Św. Penitencjarii Apostolskiej podpisany przez wspomnianego wyżej kardynała 29 lipca 1968 r.⁵ Ten nowy *Podręcznik odpustów*, zgodnie z przepisem kan. 9 KPK, wszedł w życie po trzech miesiącach tzw. wakacji, to znaczy z dniem 29 października 1968 r.⁶

Zawiera on następującą treść: wspomniany już dekret Św. Penitencjarii Apostolskiej (s. 5—8); uwagi wstępne — praenotanda (s. 9—14); przepisy o odpustach — normae de indulgentiis (s. 15—25); trzy ogólne nadania odpustów — tres concessiones generiores (s. 27—38); inne nadania odpustów — aliae concessiones (s. 39—72); dodatek o aktach strzelistych — appendix: piaevocationes (s. 73—78) i Konstytucja Apostolska *Indulgentiarum doctrina* (s. 79—112).

¹ Dyskusja miała miejsce na Auli soborowej, w przerwach między głosowaniami nad dokumentami soborowymi, w dniach 11—15 listopada 1965 r.

² Por. AAS 59 (1967), s. 5—24; tłumaczenie polskie w: Ruch Bibl. i Lit. 20 (1967), s. 1—13.

³ *Tamże*, s. 23.

⁴ *Enchiridion indulgentiarum. Normae et concessiones*, Libreria Editrice Vaticana 1968; pierwszy nakład w czerwcu a drugi w październiku i zawiera pewne dodatki w nn. 11, 46, 66 i 68 a do n. 35 dodano przypis — wszystkie te dodatki mają na celu jaśniejsze oddanie myśli.

⁵ Por. AAS 60 (1968), s. 413—414.

⁶ Por. G. Sessolo, *Il nuovo „Enchiridion indulgentiarum” va in vigore il 29 ottobre 1968*, *L'Osservatore Romano*, 23.X.1968, s. 2

Sumaryczny wykaz treści wskazuje, że nowy *Podręcznik* jest znacznie krótszy od wydawanych poprzednio i zawiera nie tylko wykaz modlitw i praktyk pobożnych obdarzonych odpustami⁷, ale podaje zasady doktrynalne, zawarte zwłaszcza w Konstytucji Apostolskiej *Indulgentiarum doctrina* oraz całość przepisów dotyczących udzielania i zyskiwania odpustów wraz z wyjaśniającymi uwagami i komentarzami. Jednym słowem jest to pewnego rodzaju „summa” obecnej nauki i praktyki Kościoła w dziedzinie odpustów.⁸

2. Przepisy dotyczące odpustów

Dekret Św. Penitencjarii Apostolskiej wprowadzający w życie nowy *Podręcznik odpustów* podaje rozporządzenie Ojca Św., w którym odwołuje On wszystkie dotychczasowe nadania odpustów oraz przepisy Kodeksu Prawa Kanonicznego, zarządzenia wszelkich *Motu proprio* i innych dekretów Stolicy Apostolskiej, które nie zostały podane w przepisach nowego *Enchiridion indulgentiarum*.⁹ Zostały tu zebrane wszystkie, ogłoszone także w *Acta Apostolicae Sedis*, obecnie w tej dziedzinie obowiązujące przepisy.¹⁰ Przejęte one zostały z Konst. Apost. *Indulgentiarum doctrina*¹¹ a częściowo zaś z Kodeksu Prawa Kanonicznego lub z innych dokumentów Stolicy Apostolskiej.

Ponieważ przepisy te regulują całą dyscyplinę odpustową Kościoła, dlatego wydaje się stosowne, aby przytoczyć je w całości w przekładzie polskim.

1. Odpust jest to darowanie wobec Boga kary doczesnej za grzechy zgładzone już co do winy. Dostępuje go wierny odpowiednio usposobiony i pod pewnymi, określonymi warunkami za pośrednictwem Kościoła, który jako szafarz owoców odkupienia rozdaje i prawnomocnie przydziela zadośćuczynienia ze skarbcza zasług Chrystusa i Świętych. (ID, n. 1.).

2. Odpust jest częściowy albo zupełny zależnie od tego, czy uwalnia w części czy w całości od kary doczesnej należnej za grzechy. (ID, n. 2.).

3. Zyskując odpusty nikt nie może ich ofiarować innym osobom żyjącym. (Por. kan. 930 KPK).

⁷ Por. *Enchiridion indulgentiarum. Preces et pia opera in favorem omnium christifidelium vel quorundam coetuum personarum indulgentiis ditata et oportune recognita*, ed. altera, Typis Polyglotis Vaticanis 1952, XVI+679.

⁸ Por. *Le nouveau recueil d'indulgences, La Documentation catholique* 50 (1968), t. 65, kol. 1689.

⁹ Por. AAS 60 (1968), s. 413n.

¹⁰ *Tamże*, s. 414—419 oraz w *Enchiridion indulgentiarum*, s. 16—26.

¹¹ Przy przepisach przejętych z Konst. Apost. *Indulgentiarum doctrina* podawany będzie skrót: ID, n (norma).

4. Odpusty, czy to częściowe czy zupełne, zawsze mogą być ofiarowane na sposób wstawiennictwa za zmarłych. (ID, n. 3.).

5. Nadanie odpustu częściowego oznacza się tymi tylko słowami „odpust częściowy”, nie dodając żadnego określenia dni albo lat. (Por. ID, n. 4.).

6. Wierny, który przynajmniej z sercem skruszonym wypełnia czynność obdarzoną odpustem częściowym, uzyskuje za pośrednictwem Kościoła takie odpuszczenie kary doczesnej, jakiego już sam dostępuje na mocy swej czynności. (ID, n. 5.).

7. Nie stosuje się już podziału na odpusty osobowe, rzeczowe i miejscowe (lokalne), aby bardziej uwidocznic, że odpusty przywiązane do czynności wiernych, chociaż są one nieraz związane z jakąś rzeczą lub miejscem. (ID, n. 12.).

8. Oprócz Papieża, któremu powierzone zostało przez Chrystusa Pana szafowanie całym skarbcem duchowym Kościoła, tylko ci mogą władzą zwyczajną rozdzielać odpusty, którym zostało to udzielone wyraźnie przez prawo. (Kan. 912 KPK).

9. W Kurii Rzymskiej wszystko co dotyczy udzielania i korzystania z odpustów powierzone zostało wyłącznie Świętej Penitencjarii z zachowaniem jednak prawa Kongregacji dla Nauczania Wiary do badania nauki dogmatycznej odnośnie tychże odpustów. (Por. Konst. Apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, 15. VIII. 1967, n. 113: AAS 59 (1967), s. 923.).

10. Niżsi od Papieża nie mogą:

1° Delegować innym władzy udzielania odpustów, chyba że zostało im to wyraźnie udzielone przez Stolicę Apostolską;

2° Dołączać innego odpustu do tego samego czynu już obdarzonego odpustem przez Stolicę Apostolską lub przez kogo innego, chyba że zostaną przepisane nowe warunki do wypełnienia. (Por. kan. 913 KPK).

11. Biskupom diecezjalnym i zrównanym z nimi w prawie, od początku ich urzędu pasterskiego, przysługuje prawo:

§ 1. Udzielania odpustu częściowego osobom w miejscach podległych ich jurysdykcji (Por. kan. 349, § 2,2° KPK; por. Motu proprio *Cleri sanctitati*, 2. VI. 1957, kan. 936, § 2,2°; kan. 364, § 3,3°; kan. 367, § 2, 1° i kan. 391: AAS 49 (1957), s. 541 nn.);

§ 2. Udzielania we własnej diecezji Błogosławieństwa Papieskiego z odpustem zupełnym, według przepisanej formuły, trzy razy w roku w uroczyste święta, wyznaczone przez nich samych, nawet jeśli nie celebrowali¹² ale tylko byli obecni podczas uroczystej Mszy św. (Por. kan. 914, KPK; por. także Motu proprio *Suburbicariis sedibus*, 11. IV. 1962, II, 2: AAS 54 (1962), s. 255.).

¹² Tłumaczenie według tekstu włoskiego *Manuale delle indulgenze*.

12. Metropolici mogą udzielać odpustu częściowego w diecezjach należnych do ich metropolii jak w diecezji własnej. (Por. kan. 274 KPK; por. Motu proprio *Cleri sanctitatis*, kan. 319, 6° i kan. 320, § 1,4°).

13. Patriarchowie udzielać mogą odpustu częściowego w poszczególnych miejscach swego patriarchatu, także wyjętych, w kościołach swego obrządku poza granicami patriarchatu, i wszędzie dla wiernych swego obrządku. Tego samego odpustu udzielać mogą Arcybiskupi Więksi¹³. (Por. Motu proprio *Cleri sanctitatis*, kan. 283, 4°; por. -tamże, kan. 326, § 1, 10° (kan. 319, 6°) i § 2.).

14. Kardynałowie mają władzę udzielania odpustu częściowego w miejscach lub instytucjach i dla osób pozostających pod ich władzą lub protekcją; odpustu tego udzielać mogą również w innych miejscach a zyskiwać go mogą za każdym razem tylko tam obecni. (Por. kan. 239 KPK i Motu proprio *Cleri sanctitatis*, kan. 185, § 1, 24°).

15. § 1. Wszystkie książki, książeczki, karty, itd., w których zawarte są nadania odpustów, mogą być publikowane tylko za pozwoleniem Ordynariusza lub Hierarchy miejsca.

§ 2. Wymaga się zaś wyraźnego pozwolenia Stolicy Apostolskiej na drukowanie w jakimkolwiek języku autentycznego zbioru modlitw i czynów pobożnych obdarzonych odpustami przez Stolicę Apostolską. (Por. kan. 1388 KPK).

16. Ci zaś, którzy uzyskaliby od Papieża prawo udzielania odpustów dla wszystkich wiernych, zobowiązani są, pod karą nieważności otrzymanej łaski, przedstawić Świętej Penitencjarii autentyczne odpisy tychże nadań. (Kan. 920 KPK).

17. Odpust, przywiązany do jakiegoś święta, uważa się za przeniesiony na ten dzień na który prawnie zostaje przeniesione tego rodzaju święto lub jego zewnętrzna uroczystość. (Por. kan. 922 KPK; por. także *Codex Rubricarum*, nn. 356—9: AAS 52 (1960), s. 657.).

18. Jeśli wymagane jest nawiedzenie kościoła lub kaplicy do uzyskania odpustu ustalonego na określony dzień, to wspomniane nawiedzenie może być dokonane od południa dnia poprzedzającego aż do północy określonego dnia. (Kan. 923 KPK).

19. Wierny, który z pobożną intencją posługuje się przedmiotem kultu (krucyfiksem, krzyżem, różańcem, szkaplerzem, medalikiem), poświęconym należycie przez jakiegokolwiek kapłana, dostępuje odpustu częściowego.

Jeśli zaś przedmiot kultu byłby poświęcony przez Papieża albo

---

¹³ Obecne przepisy uwzględniają również ustawodawstwo i praktyki Kościoła Wschodniego. Jest w nich bowiem mowa o uprawnieniach patriarchów, arcybiskupów większych i hierarchów a między przedmiotami kultu wymieniono zarówno krzyż jak i krucyfiks. Por. *Le nouveau recueil d'indulgences, tamże*.

któregokolwiek Biskupa, wierny używający w pobożnej intencji tego przedmiotu może uzyskać także odpust zupełny w uroczystość świętych Apostołów Piotra i Pawła, z dodaniem jednak wyznania wiary w jakiegokolwiek uznanej formule. (ID, n. 17.).

20. § 1. Odpusty przywiązane do nawiedzenia kościoła nie wygasają jeśli kościół zupełnie zniszczony zostanie ponownie w ciągu 50-ciu lat odbudowany w tym samym, lub prawie w tym samym, miejscu i pod tym samym tytułem.

§ 2. Odpust przywiązany do używania przedmiotu kultu wygasa tylko wtedy, kiedy przedmiot ten ulegnie zniszczeniu lub zostanie sprzedany. (Por. kan. 924 KPK).

21. Święta Matka Kościół, pełna troski o wiernych zmarłych, postanawia, żeby po zniesieniu wszelkiego przywileju w tej sprawie, nieść im pomoc jak najszczerzej przez każdą ofiarę Mszy św. (ID, n. 20.).

22. § 1. Odpusty może zyskiwać (capax) ten, kto jest ochrzczony, wolny od ekskomuniki, będący w stanie łaski przynajmniej przy końcu wypełniania przepisanych czynów oraz podległy władzy udzielającego.

§ 2. Podmiot zdolny do zyskiwania odpustów dla faktycznego ich pozyskiwania winien wzbudzić intencję przynajmniej ogólną ich otrzymania oraz wypełnić czyny przepisane w ustalonym czasie i w sposób odpowiedni do brzmienia ich nadania. (Kan. 925 KPK; por. kan. 2262 KPK).

23. Odpusty udzielane przez Biskupa, jeśli z brzmienia nadania nie wynika nic innego, zyskiwać mogą zarówno poddani poza jego terytorium, jak również podróżni, tułacze i wszyscy wyjeźdźcy przebywający na jego terytorium. (Kan. 927 KPK.).

24. § 1. Odpust zupełny zyskać można tylko jeden raz na dzień.

§ 2. Wierny, znajdujący się w obliczu śmierci, może również zyskać odpust zupełny chociażby już tego samego dnia zyskał takowy.

§ 3. Odpust częściowy można natomiast zyskiwać wiele razy na dzień, chyba że wyraźnie zaznaczono co innego. (ID, n. 6; por. także ID, n. 18.).

25. Czynność przepisana do uzyskania odpustu zupełnego, przywiązanego do kościoła lub kaplicy, polega na pobożnym nawiedzeniu tegoż z równoczesnym odmówieniem modlitwy Pańskiej i symbolu wiary (Ojciec nasz i Wierzę). (ID, n. 16.).

26. Dla dostąpienia odpustu zupełnego wymaga się wykonania czynu, do którego odpust jest przywiązany i wypełnienia trzech warunków, jakimi są: spowiedź sakramentalna, Komunia św. i modlitwa według intencji Papieża. Wymaga się ponadto, aby wykluczone zostało

wszelkie przywiązanie do jakiegokolwiek grzechu nawet powszedniego.

Jeśli brak pełnej tego rodzaju dyspozycji lub jeżeli powyższe warunki nie zostają spełnione, z zachowaniem przepisów n. 34 i n. 35 dla „mających przeszkodę”, odpust będzie częściowy. (ID, n. 7.).

27. Powyższe trzy warunki mogą zostać wypełnione na wiele dni (pluribus diebus) przed lub po wykonaniu przepisanej czynności; wypada jednak, aby Komunia św. i modlitwa według intencji Papieża zostały dopełnione w tym samym dniu, w którym się spełnia ów czyn. (ID, n. 8.).

28. Po jednej spowiedzi sakramentalnej zyskać można więcej odpustów zupełnych; po jednorazowej zaś Komunii św. i jednorazowej modlitwie według intencji Papieża uzyskuje się tylko jeden odpust zupełny. (ID, n. 9.).

29. Warunek modlitwy według intencji Papieża spełnia się całkowicie, jeśli odmówi się według Jego intencji jeden raz „Ojcze nasz” i „Zdrowaś”; poszczególni wierni mają jednak możliwość odmówienia jakiegokolwiek innej modlitwy stosownie do osobistej pobożności i przywiązania. (ID, n. 10.).

30. Przepisy prawne wydane o odpustach zupełnych, te zwłaszcza, jakie są zawarte w n. 24 § 1, odnoszą się także do odpustów zupełnych, które dotychczas zwykło się nazywać *toties quoties*. (ID, n. 19.).

31. Nie można zyskać odpustu przywiązanego do jakiegoś czynu, do spełnienia którego jest się zobowiązany z prawa lub z przykazania, chyba że nadania tego odpustu wynika co innego; kto jednak spełnia czyn, jak został mu nałożony jako pokuta sakramentalna, może równocześnie zadośćuczynić pokucie i zyskać odpusty przywiązane do tego czynu. (Kan. 932 KPK).

32. Odpust przywiązany do jakiejś modlitwy można zyskać za odmówienie jej w jakimkolwiek języku, byleby wierność przekładu została stwierdzona przez Świętą Penitencjarję albo jednego z Ordynariuszy lub Hierarchów tych miejsc, gdzie jest w powszechnym użyciu język, na który modlitwa została przełożona. (Por. kan. 934, § 2 KPK).

33. Do uzyskania odpustu wystarcza odmawiać modlitwę na przemian z kimś drugim, a nawet odmawiać ją myślnie, podczas gdy kto inny odmawia ją ustnie. (Kan. 934, § 3 KPK).

34. Spowiednicy mogą zamieniać przepisane czyny lub warunki tym, którzy dla słusznej przyczyny nie mogą ich wypełnić. (Por. kan. 935 KPK.).

35. Ordynariusze lub Hierarchowie miejscowi mogą ponadto udzielać wiernym, nad którymi według prawa wykonują władzę, aby ci mogli zyskać odpust zupełny bez aktualnej spowiedzi i Komunii św. jeśli przebywają w takich miejscach, gdzie w żaden sposób albo

bardzo trudno jest przystąpić do spowiedzi i Komunii św., byleby wzbudziła żal doskonały i postanowili przystąpić do wspomnianych Sakramentów przy najbliższej możliwości. (Por. ID, n. 11.).

36. Niemi mogą zyskiwać odpusty przywiązane do modlitw publicznych, jeśli razem z innymi wiernymi modlącymi się w tym samym miejscu wnoszą myśl i pobożne uczucia do Boga; jeśli zaś chodzi o modlitwy prywatne, wystarcza aby powtarzali je myślnie czy też wyjawiali gestami lub tylko przebiegali je oczyma. (Kan. 936 KPK.).

3. Kryteria wyboru czynów obdarzonych odpustami.

Reforma, jakiej obecnie dokonuje Kościół w dziedzinie odpustów, nie chce zmieniać sposobu ich rozumienia i pojmowania. Odpusty polegają zaś na darowaniu kary doczesnej, należnej za grzechy zgładzone już co do winy. Mają więc wartość zadośćuczynną. Stąd z natury ich wynika, że udzielenie odpustów winno łączyć się z czynami mającymi wartość zadośćuczynną. Wskazuje na to również nowa miara odpustu częściowego, ustalona i przyjęta przez Konst. Apost. *Indulgentiarum doctrina*¹⁴. Mówi ona, że przez odpust częściowy Kościół udziela takiego darowania kary doczesnej, jakiego wierny już dostąpił przez wykonanie czynności obdarzonej odpustem¹⁵. Jeśli odpust częściowy przywiązuje Kościół tylko do czynności mającej wartość zadośćuczynną, to można wnioskować, że tym bardziej tego rodzaju czynność może tylko zostać obdarzona odpustem pełnym, który gładzi całość kary doczesnej. Ponieważ wszystkie czyny zasługujące, w obecnej ekonomii zbawienia, mają równocześnie wartość zadośćuczynną, stąd — ze względu na to kryterium — wszystkie z nich mogłyby zostać obdarzone odpustami.

Jednak Konst. Apost. *Indulgentiarum doctrina* postanowiła, że odpustami obdarzone zostaną tylko ważniejsze, szczególniejsze (*praecipuae*) modlitwy oraz ważniejsze, szczególniejsze (*praecipua*) czyny pobożności, miłości i pokuty¹⁶.

Dokładniej precyzuje *Podręcznik odpustów*, że tymi szczególnymi modlitwami i czynami to te, jakie — zgodnie z tradycją i nowymi warunkami życia współczesnego człowieka — wydają się szczególnie odpowiednie nie tylko do wspomagania wiernych w zadośćuczynieniu za grzechy ale również, a nawet przede wszystkim, zdolne są pobudzić ich do gorliwszej miłości¹⁷. Odwołuje się przy tym *Podręcznik* do

¹⁴ Por. AAS 59 (1967), s. 20—21.

¹⁵ Por. M. Kołodziejczyk, *Nowa miara odpustu częściowego*, Ruch Bibl. i Lit. 21 (1968), s. 147—159.

¹⁶ Por. AAS 59 (1967), s. 23, norma 13.

¹⁷ Por. *Enchiridion indulgentiarum*, s. 11.

przemówienia papieża Pawła VI z dnia 23. XII. 1966 r. do Świętego Kolegium Kardynalskiego i Kurii Rzymskiej, w którym Ojciec św. podkreślił, że w reformowaniu praktyki odpustowej nie chodzi o żadną zmianę prawd wiary w sposobie rozumienia i pojmowania odpustów, ale chodzi o nowego ducha, jaki winien ożywiać wiernych w zyskiwaniu odpustów. Kościół pragnie — kontynuuje Papież — aby przez odpusty, wierny zyskiwał nie tylko pomoc w zadośćuczynieniu za kary grzechowe ale również, a nawet nade wszystko, aby stały się one okazją do większej gorliwości w miłości¹⁸.

Z przytoczonych wypowiedzi wynika, że w przeprowadzanej reformie głównym kryterium wyboru czynów obdarzanych odpustami, to ich zdolność do budzenia gorliwszej miłości w duszach wiernych.

Wskazuje na to Konst. Apost. *Indulgentiarum doctrina* również wtedy, gdy stwierdza, że odpusty potwierdzają prymat miłości, bo nie można ich zyskiwać bez szczerej, wewnętrznej przemiany i bez łączności z Bogiem¹⁹.

Na prymat miłości w praktyce odpustowej zwraca uwagę także Kard. C. Journet, kiedy podkreśla, że przez odpusty Kościół pragnie dać wiernym okazję do gorliwszej miłości²⁰.

Wynika z powyższego, że owa „szczegółność” modlitw i czynów pobożnych, jakie — zgodnie z przeprowadzaną reformą — zostają obdarzone odpustami, to ich zdolność pobudzania do gorliwszej miłości. Reforma chce iść po linii, aby duch miłości ożywił wszystkie modlitwy i praktyki pobożne ubogacone odpustami.

Ponadto te czyny mają zostać obdarzone odpustami, jakie związane są z codziennym życiem współczesnego człowieka. Chodzi bowiem o to, aby znikła rozbieżność między wyznawaną wiarą a życiem codziennym. Chrześcijanie powinni *tak wykonywać wszystkie swoje przedsięwzięcia ludzkie* — uczy Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym — *łącząc ludzkie wysiłki domowe, zawodowe, zawodowe, naukowe czy techniczne w jedną syntezę z dobrami religijnymi...*²¹. Dlatego przy nadawaniu odpustów zwraca się większą uwagę na czynność wiernego, i to na czynność związaną z jego życiem codziennym. Także przy zyskiwaniu odpustów chodzi Kościołowi bowiem bardziej o wychowanie wiernych do ducha modlitwy i pokuty oraz do praktykowania cnót teologicznych niż tylko do bezdusznego powtarzania formuł modlitewnych czy spełniania przepisanych czynności²².

Podręcznik odpustów stwierdza wykluczająco, że — zgodnie z tradycją — nie jest obdarzone odpustami uczestniczenie we Mszy św.

¹⁸ Por. AAS 59 (1967), s. 57.

¹⁹ Por. *tamże*, s. 20.

²⁰ Por. C. Journet, *Teologia delle indulgenze*, Ancora 1966, s. 50.

²¹ Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* n. 43. Por. *Ench. indul.*, s. 13.

²² Por. *Ench. indul.*, *tamże*.

i w Sakramentach św., gdyż one same z siebie mają szczególną moc do uświęcania i oczyszczania. Mogą jednak zaistnieć specjalne i wyjątkowe okoliczności, jak np. pierwsza Komunia św., uroczysta Msza św. prymicyjna, Msza św. na zakończenie Kongresu Eucharystycznego, dla których może zostać nadany odpust. Ale wówczas jest on przywiązany nie do uczestniczenia we Mszy św. czy w Sakramentach św., ale do nadzwyczajnych okoliczności, jakie łączą się z tego rodzaju uczestnictwem²³.

4. Ogólne nadania odpustów

Nową i najbardziej interesującą częścią nowego *Podręcznika odpustów* to trzy nadania o charakterze ogólnym (tres concessione generaliores). Poprzedzone zostały ogólnym wprowadzeniem wyjaśniającym a ponadto każde z nich oddzielnie zostało naświetlone tekstami z Pisma św. i z dokumentów Kościoła, jakie wskazują na ich zgodność z duchem Ewangelii oraz z odnową zamierzoną przez Sobór Watykański II.

A) „Udziela się odpustu częściowego — mówi pierwsze z nich — wiernemu, który w wypełnianiu swoich obowiązków i w znoszeniu trudów życia, z pokorną ufnością wznosi duszę do Boga, dodając — nawet tylko myślnie — jakieś pobożne wezwanie (akt strzelisty)”²⁴.

Powyższe nadanie odpustowe zachęca do wykonywania nakazu Chrystusa, że *zawsze trzeba się modlić a nigdy nie ustawać* (Łk 18, 1) oraz do spełniania swych obowiązków życiowych w ten sposób, aby stały się środkiem powiększającym zjednoczenie wiernego z Chrystusem.

Podręcznik wykazuje, że omawiane nadanie odpustowe zgodne jest zarówno z nauką Pisma św. jak i z duchem Soboru Watykańskiego II²⁵.

Odpustem częściowym, mocą powyższego nadania, obdarzone zostają czynności związane z wykonywaniem swych obowiązków czy znoszenie trudów życia, ale jeśli wierny wznosi równocześnie myśl do Boga choćby tylko przez myślne wzbudzenie aktu strzelistego (pobożnego wezwania). Stąd nadanie to łączy się logicznie i rzeczowo

²³ Por. *Ench. indulg.*, s. 11; ID, n. 11.

²⁴ „Conceditur indulgentia partialis christifidei qui, in officiis suis gerendis et vitae aerumnis tolerandis, animum ad Deum humili fiducia erigit, addita — etiam tantum mente — pia aliqua invocatione”. *Ench. indulg.*, s. 31.

²⁵ *Podręcznik* (s. 31—33) przytacza następujące teksty: Mt 7, 7—8; 26, 41; Łk 21, 34—36; Dz 2, 42; Rzym 12, 12; 1Kor 10, 31; Ef 6, 18; Kol 3, 17; 4, 2; 1Tes 5, 17—18; Konst. dogm. o Kościele *Lumen gentium*, n. 41; Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem*, nr 4; Konst. duszp. o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, n. 43.

z aktami strzelistymi, którym w *Podręczniku* przeznaczono specjalny dodatek. Wynika z niego, że akty strzeliste (pobożne wezwania) nie są czynnościami samodzielnymi, tzn. całkowitymi i z siebie wystarczającymi dla uzyskania odpustu, ale jedynie czynnościami uzupełniającymi o ile służą do wznoszenia myśli do Boga przy spełnianiu obowiązków czy znoszeniu przeciwności życiowych²⁶.

Akty strzeliste winny być dostosowane do różnych okoliczności życia i stanu duszy. Mogą być samorzutne lub wybrane spośród tych, jakie zatwierdzone już zostały przez praktykę wiernych. Ponadto akt ten może być bardzo krótki, wyrażony jednym lub kilku słowami albo nawet tylko myślnie²⁷.

Podręcznik wymienia przykładowo różne ich formuły, zaczerpnięte z *Pisma* a s w. (np. *Boże, bądź miłościw mnie grzeszemu* (Łk 18, 13); *Naucz mnie pełnić wolę Twoją, ponieważ Ty jesteś Bogiem moim* (Ps 142, 10); *Panie, przymnóż nam wiary* (Łk 17, 5); *Pan mój i Bóg mój* (J 20, 29); *Poślij o Panie robotników na żniwo Swoje* (por. Mt 9, 38); *Tyś jest Chrystus, Syn Boga żywego* (Mt 16, 16), z *Mszału Rzymskiego* (np. Niech będzie błogosławiona Trójca Przenajświętsza; Chwała Ojcu i Synowi i Duchowi Świętemu; Dobry Jezu a nasz Panie, daj im wieczne spoczywanie.), z *Brewiarza Rzymskiego* (np. Uwielbiamy Cię Chryste i błogosławimy Tobie, żeś przez Krzyż Swój odkupił świat; Dozwól mi chwalić Cię, Panno święta i daj mi moc przeciw nieprzyjaciołom Twoim; Witaj o Krzyżu, nadziejo jedyna!), z *Rytuału Rzymskiego* (np. Jezu cichy i pokornego Serca, uczyni serce moje według Serca Twego; Wszyscy święci i święte Boże wstawiajcie się za nami; O Maryjo, bez zmyzy pierworodnej poczęta, módl się za nami!) lub z ogólnie przyjętych modlitw w Kościele (np. Chrystus Królem, Chrystus Panem, Chrystus Władcą nam; Najświętsze Serce Jezusa, zmiłuj się nad nami; Słodkie Serce Maryi, bądź moim ratunkiem; Jezu, Maryjo, Józefie święty; Matko Bolesna, módl się za nami).

B) „Udziela się odpustu częściowego wiernemu, który, wiedziony duchem wiary, poświęca w duchu miłosierdzia na „służbę braci będących w koniecznej potrzebie” czy to samego siebie, czy też swoje dobra”²⁸.

Podręcznik zaznacza, że przez to nadanie odpustowe chce pobudzić wiernych do czynnej miłości bliźniego zgodnie z przykładem i nakazem Chrystusa (por. J 13, 15; Dz 10, 38). Ponadto zaznacza, że odpustem częściowym, na mocy tego nadania, obdarzone zostają tylko

²⁶ Por. *Ench. indulg.*, s. 75, n. 1. Należy zaznaczyć, że w dawnych nadaniach odpustowych, akty strzeliste jako takie obdarzane były odpustami.

²⁷ Por. *tamże*, n. 2 i 3.

²⁸ „Conceditur indulgentia partialis christifideli qui, spiritu fidei ductus, in servitium fratrum necessitate laborantium, se ipsum vel bona sua misericordii animo impedit.” *Tamże*, s. 33.

te czyny miłosierdzia, jakie zostają spełnione wobec bliźnich, którzy znajdują się w koniecznej potrzebie, jak np. nakarmienie głodnego czy przyodzianie nagiego, jeśli chodzi o czyny miłosierdzia względem ciała lub pouczenie czy pocieszenie gdy chodzi o czyny miłosierdzia względem duszy.

Jako dowód zgodności powyższego nadania odpustowego z nauką Pisma św. magisterium Kościoła znowu przytacza *Podręcznik* zarówno teksty zarówno skrypturystyczne jak i z dokumentów Kościoła²⁹.

C) „Udziela się odpustu częściowego wiernemu, który w duchu pokuty powstrzymuje się dobrowolnie od rzeczy godziwej i jemu przyjemnej.”³⁰

W porównaniu do czynności dotychczas obdarzanych odpustami, obecne nadanie jest całkiem nowe i ma na celu, po ograniczeniu przykazań odnośnie wstrzemięźliwości od pokarmów mięsnych i postu, zalecenie bardziej odpowiednich i wciąż koniecznych sposobów pokuty.³¹ Odpustem częściowym obdarzone zostaje tym razem dobrowolne zrezygnowanie z rzeczy dozwolonej, połączone z pewną ofiarą osobistą (chodzi bowiem o rezygnację z rzeczy przyjemnej) i dokonane w duchu pokuty.

Przez to nadanie Kościół zachęca wiernego do opanowywania swych pożądliwości oraz do upodabniania się do Chrystusa ubożego i cierpiącego.³²

Podobnie jak przy nadaniach poprzednich, również i przy obecnie omawianym, *Podręcznik* wskazuje, przez podanie odpowiednich tekstów, że i to obdarzenie odpustem dobrowolnych, w duchu pokuty podjętych umartwień, jest zgodne z nauką Pisma św. i ze wskazaniami Kościoła.³³

Powyższe ogólne nadania odpustowe mają charakter prawdziwie ogólny i powszechny. Zawiera się w nich sumarycznie wiele czy-

²⁹ Por. *tamże*, s. 33—36: Mt 25, 35—36. 40: J 13, 34—35; Rzym 12, 8, 10—11 i 13; 1 Kor 13, 3; Gal 6, 10; Ef 5, 2; 1Tes 4, 9; Hebr 13, 1; Jk 1, 27; 1P 1, 22; 3, 9—9; 2P 1, 5, 7; 1J 3, 17—18; Dekret o apostołstwie święckich *Apostolicam actuositatem*, n. 8, n. 31c; Konst. duszp. o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, zak. n. 93.

³⁰ „Conceditur indulgentia partialis christifideli qui a re licita et sibi grata, in spiritu paenitentiae, sponte abstinet”. *Enchir, indulg.*, s. 36.

³¹ Por. *Tamże*, s. 29. *Podręcznik* odwołuje się przy tym do Konst. Apost. *Paenitemini* z 17.II.1966 r., która w rozdz. II poucza: „Kościół przeto do jednego zachęca wszystkich wiernych, aby... odpowiedzieli na Boże przykazanie pokuty i to poprzez jakieś czyny cielesnego umartwienia”. AAS 58 (1966), s. 182 n.

³² Por. *Ench. indulg.*, s. 36. Przytoczone tu są słowa św. Leona W., że „kiedy powstrzymujemy się od przyjemności, wtedy staramy się o cnotę. Wstrzemięźliwość poszczającego niech się stanie pokarmem ubogich”. *Sermo 12. De ieiunio decimi mensis*, 2: PL 54, 172.

³³ Por. *tamże*, s. 36—38: Łk 9, 23; 13, 5; Rzym 8, 13, 17; 1Kor 9, 25—27; 2Kor 4, 10; 2 Tym 2, 11—12; Tyt 2, 12; 1P 4, 13; Konst. dogm. o Kościele *Lumen gentium* n. 10 i 41; Konst. Apost. *Paenitemini*, III c.

nów, które dawniej obdarzone były odpustami w sposób szczegółowy. To spowodowało, że pominięto przy nich nawet przykładowe wyliczanie czynów obdarzonych przez te nadania odpustami. Mogą bowiem one stosować się do różnych okoliczności odnośnie osób, miejsca czy czasu. Chodziło w nich raczej o podkreślenie ducha, jaki winien ożywiać tego, kto pełniąc powyższe czynności otrzymuje nie tylko większą zasługę ale również i odpust częściowy.³⁴

Podręcznik zaznacza jednak, że odpustem obdarzone zostają z tych czynów tylko te, które spełnione bywają w szczególny sposób w specjalnym duchu. Objaśniając, jak należy interpretować powyższe słowa, G. Sessolo odwołuje się przykładowo do trzeciego nadania i stwierdza, że tylko te czyny zostają obdarzone odpustem częściowym, które łączą w sobie wyrzeczenie się rzeczy godziwej z osobistą ofiarą, podjęte dobrowolnie i spełnione w duchu pokuty. A czyny takie, z powodu ludzkich słabości, nie są zbyt liczne.³⁵

Wierni winni się troszczyć, aby czynów odpowiadających wymaganiom ogólnych nadań odpustowych było w ich życiu codziennym coraz więcej. Wówczas nie tylko zdobywać będą coraz liczniejsze odpusty częściowe, ale będą wzrastać także w miłości, oczyszczać swe dusze coraz skuteczniej od wszelkiego przywiązania grzesznego i przygotowywać się przez to do zyskania odpustu zupełnego.³⁶

5. Szczegółowe nadania odpustów

Omówione przed chwilą ogólne nadania odpustów przyczyniły się w bardzo znacznej mierze do zredukowania liczby szczegółowych nadań odpustów określonym modlitwom czy praktykom pobożnym.³⁷

W uwagach wstępnych *Podręcznik* zaznacza, że chociaż niektóre modlitwy, uświęcone tradycją i powszechną praktyką, implícite zawierają się w pierwszym nadaniu ogólnym, zostają — mimo to — wymienione szczegółowo jako obdarzone odpustami dla uniknięcia wszelkich wątpliwości lub dla podkreślenia ich godności.³⁸ W szczególony sposób zostały obdarzone odpustami również i niektóre praktyki pobożne.

Rozróżnić można trzy rodzaje szczegółowych nadań odpustów. Jedne z nich udzielają odpustów zupełnych, inne częściowych, które

³⁴ Por. G. Sessolo, *Il nuovo Enchiridion...* s. 2; tenże, *Piccolo manuale delle indulgenze*, Libreria editrice Vaticana (1968), s. 43 n.

³⁵ Por. *Enchiridion indulg.*, s. 29; G. Sessolo, *Piccolo manuale*, s. 44—5.

³⁶ Por. G. Sessoli, *tamże*.

³⁷ Ostatnie wydanie poprzedniego *Podręcznika odpustów* z 1952 r. zawierało 772 szczegółowe nadania odpustów, podczas gdy w nowym *Podręczniku* zredukowano je do liczby 70.

³⁸ Por. *Ench. indulg.*, s. 41. Przykładowo wymienione zostają: *Credo*, *Magnificat*, *De profundis*, *Salve Regina*, itd.

w pewnych okolicznościach stać się mogą zupełnymi i wreszcie nadania odpustów jedynie częściowych.

A. Odpusty zupełne

Do uzyskania odpustu zupełnego, zgodnie z normą 26, wymagane jest wykonanie przepisanej czynności, wypełnienie trzech warunków (spowiedź sakramentalna, Komunia św. i modlitwa według intencji Papieża) oraz odpowiednia dyspozycja duszy, jaka wyklucza wszelkie przywiązanie grzeszne. Jeśli brak któregoś z wymienionych warunków, odpust będzie tylko częściowy. Powyższe warunki *Podręcznik* zakłada już z góry przy szczegółowych nadaniach odpustów zupełnych i dlatego, jako zrozumiałe same przez się, nie są już powtarzane. Natomiast gdy wymagana jest jeszcze ponad to jakaś specjalna okoliczność dla zyskania odpustu zupełnego, zostanie ona wyraźnie zaznaczona. Gdy czynność obdarzona odpustem zupełnym dzieli się na części, jak np. różaniec na dziesiątki, to ten, kto — dla rozumnej przyczyny — wykonuje tylko część praktyki obdarzonej odpustem zupełnym, zyskuje wówczas tylko odpust częściowy.³⁹

Podręcznik wymienia szczegółowo następujące praktyki pobożne jako obdarzone odpustem zupełnym:

1 (11)⁴⁰ Nawiedzenie Bazylik Patriarchalnych w Rzymie — Udziela się odpustu zupełnego wiernemu, który pobożnie nawiedzi jedną z czterech Bazylik Patriarchalnych w Rzymie i odmówi tam „Ojciec nasz” i „Wierzę”:

- a) w dzień święta tytularnego;
- b) w jakiegokolwiek święto „de praecepto” (por. kan. 1247, § KPK);
- c) raz w roku w inny dzień wybrany przez samego wiernego.

2 (12) Błogosławieństwo Papieckie — Wiernemu, który przyjmuje z czcią i nabożeństwem, choćby tylko za pośrednictwem środków radiofonicznych, Błogosławieństwo udzielane przez Papieża „Urbi et Orbi” udziela odpustu zupełnego.

3 (17) Adoracja Krzyża — Udziela się odpustu zupełnego wiernemu, który w czasie uroczystych obrzędów liturgicznych w Wielki Piątek pobożnie uczestniczy w adoracji Krzyża i ucałuje Go.

4 (23) Kongres Eucharystyczny — Udziela się odpustu zupełnego wiernemu, który w duchu religijnym uczestniczy w uroczystym nabożeństwie eucharystycznym, jakie zwykło się odprawiać na zakończenie kongresu.

5 (25) Ćwiczenia duchowne (*exercitia spiritualia*) — Udziela się

³⁹ Por. *tamże*, s. 42—43.

⁴⁰ W nawiasach podane są liczby, pod którymi dane udzielania odpustów znajdują się w *Podręczniku*.

odpustu zupełnego wiernemu, który poświęca się ćwiczeniom duchownym przynajmniej przez całe trzy dni.

6 (28) Odpust na godzinę śmierci (*In articulo mortis*) — wiernemu bliskiemu śmierci, należycie usposobionemu, Święta Matka Kościoła udziela łaskawie odpustu zupełnego na godzinę śmierci, jeżeli brak kapłana, który udzieliłby mu Sakramentów i błogosławieństwa apostołskiego z przywiązaniem do odpustu zupełnego, o którym mówi kan. 468, § 2 KPK, byleby ten wierny w ciągu życia miał zwyczaj odmawiania jakichkolwiek modlitw. Dla uzyskania tego odpustu zupełnego chwalebne jest, aby posłużyć się krucyfiksem lub krzyżem.

Warunek „byleby ten wierny w ciągu życia miał zwyczaj odmawiania jakichkolwiek modlitw” zastępuje w tym wypadku trzy zwykłe warunki wymagane do uzyskania odpustu zupełnego.

Ten odpust zupełny na godzinę śmierci może uzyskać wierny, chociażby w tym samym dniu zyskał już inny odpust zupełny.⁴¹

7 (42) Pierwsza Komunia św. — Udziela się odpustu zupełnego wiernym, którzy albo pierwszy raz przystępują do Komunii św., albo którzy uczestniczą w obrzędach pierwszej Komunii św.

8 (43) Pierwsza Msza św. neoprezbiterów — Udziela się odpustu zupełnego kapłanowi, który odprawia pierwszą uroczystą Mszę św. oraz wiernym, którzy pobożnie uczestniczą w tejże Mszy św.

9 (49) Obchody jubileuszowe święceń kapłańskich — Udziela się odpustu zupełnego kapłanowi, który w 25, 50 i 60-tą rocznicę swych Święceń kapłańskich odnawia wobec Boga postanowienie wiernego wypełniania obowiązków swego powołania. Jeśli zaś kapłan odprawia uroczystą Mszę jubileuszową wierni, którzy w niej uczestniczą, mogą zyskać odpust zupełny.

10 (58) Synod diecezjalny — Udziela się jeden raz odpustu zupełnego wiernemu, który w czasie trwania synodu diecezjalnego, pobożnie nawiedzi kościół, w którym odbywa się tenże synod i odmówi tam „Ojciec nasz” i „Wierzę”.

11 (63) Nabożeństwo Drogi Krzyżowej — Wiernemu, który odprawia nabożeństwo Drogi Krzyżowej udziela się odpustu zupełnego. Dla jego zyskania obowiązują następujące przepisy:

- a) Winno być odprawione przed stacjami Drogi Krzyżowej prawnie erygowanymi;
- b) Do erygowania wymagane jest czternaście krzyży, do których zwykło się dołączać tyleż obrazów przedstawiających stacje Jerozolimskie;
- c) Wymagane jest przechodzenie od jednej do drugiej stacji. Przy udziale większej liczby osób i z powodu trudności poruszania się

⁴¹ Por. ID, n. 18.

wszystkich, wystarcza jeśli przewodniczący nabożeństwu przechodzi od jednej do drugiej stacji, podczas gdy inni pozostają na swoim miejscu.

- d) „Przeszkodzeni” mogą zyskać ten sam odpust, jeśli przynajmniej przez pół godziny poświęcają się pobożnemu czytaniu i rozważaniu Męki i Śmierci Pańskiej.
- e) W Kościołach Wschodnich, gdzie nie istnieje tego rodzaju nabożeństwo, Patriarchowie mogą ustalić jakieś inne nabożeństwo na pamiątkę Męki i Śmierci Pańskiej dla zyskania tego odpustu.

12. Nawiedzenie kościoła parafialnego — Udziela się odpustu zupełnego wiernemu, który pobożnie nawiedza kościół parafialny:

- a) w święto Tytułu Kościoła;
  - b) w dniu 2 sierpnia, w którym przypada odpust „Porcjunkuli”.
- Obydwa odpusty mogą być zyskane albo w dniu wyżej określonym, albo w innym dniu, dla pożytku wiernych, ustalonym przez Ordynariusza.

Tymi samymi odpustami cieszą się kościół parafialny i, jeśliby był kościół współ-katedralny, choćby nie były kościołami parafialnymi, jak również kościoły quasi-parafialne.⁴²

Przy nawiedzeniu wierny winien odmówić „Ojcze nasz” i „Wierzę”.

13 (66) Nawiedzenie kościoła lub ołtarza w dniu konsekracji — Udziela się odpustu zupełnego wiernemu, który nawiedza pobożnie kościół lub ołtarz, w samym dniu konsekracji, i odmawia tam „Ojcze nasz” i „Wierzę”.

14 (67) Nawiedzenie kościoła lub kaplicy w dniu Zadusznym — Udziela się odpustu zupełnego który może być ofiarowany tylko za dusze w czyśćcu, wiernym, którzy w dniu Zadusznym nawiedzą pobożnie kościół albo kaplicę publiczną lub półpubliczną (dla tych, którzy prawnie z niej korzystają).

Powyższy odpust można zyskać albo w dniu wyżej określonym albo, za zgodą Ordynariusza, w niedzielę poprzedzającą albo następującą po uroczystości Wszystkich Świętych.

W czasie nawiedzenia należy odmówić „Ojcze nasz” i „Wierzę”.

15 (68) Nawiedzenie kościoła lub kaplicy zakonników w dniu uroczystości Świętego Założyciela — Udziela się odpustu zupełnego wiernemu, który pobożnie nawiedzi kościół lub kaplicę zakonników w dniu uroczystości Świętego Założyciela i odmówi tam „Ojcze nasz” i „Wierzę”.

Święta Kongregacja Obrzędów, w dniu 6 czerwca 1968 r. wydała dekret „De titulo Basilicae Minoris”, w którym postanowiono, że wierni mogą zyskać pod zwykłymi warunkami odpust zupełny nawiedzając Bazylikę (mniejszą) w następujące dni:

- a) w uroczystość świętych Apostołów Piotra i Pawła (29 czerwiec);

⁴² Por. kan. 216, § 3 KPK.

- b) w uroczystość Tytularną Bazyliki;
- c) w dniu 2 sierpnia, kiedy przypada odpust „Porcjunkuli”;
- d) w jeden dzień w roku dowolnie wybrany przez każdego wiernego.⁴³

B. Odpusty częściowe — w pewnych okolicznościach zupełne

Odpustem częściowym, a w pewnych okolicznościach odpustem zupełnym, obdarzone zostają następujące modlitwy i praktyki pobożne:

1 (3) Adoracja Najświętszego Sakramentu — Udziela się odpustu częściowego wiernemu, który nawiedza i adoruje Najświętszy Sakrament; jeśli to czynił przynajmniej przez pół godziny, odpust będzie zupełny.

2 (13) Nawiedzenie cmentarza — Wiernemu, który pobożnie nawiedza cmentarz i modli się, choćby tylko myślnie za zmarłych, udziela się odpustu który może być ofiarowany tylko za dusze w czyśćcu cierpiące. W dniach od 1 do 8 listopada odpust ten będzie w poszczególnych dniach zupełny, w inne zaś dni roku będzie częściowy.

3 (22) *En ego o bone et dulcissime Iesu* (Oto ja, o dobry i najśłodszy Jezu)⁴⁴ — Wiernemu, który odmawia tę modlitwę pobożnie po Komunii św. przed wizerunkiem Chrystusa Ukrzyżowanego udziela się odpustu zupełnego w każdy piątek Wielkiego Postu i okresu Męki Pańskiej; w pozostałe dni roku odpustu zaś częściowego.

4 (26) *Iesu dulcissime* (O Jezu najśłodszy — Akt wynagrodzenia) — Udziela się odpustu częściowego wiernemu, który pobożnie odmawia wymieniony akt wynagrodzenia. Odpust będzie zaś zupełny jeśli akt zostaje odmówiony publicznie w uroczystość Najświętszego Serca Jezusowego.

5 (27) *Iesu dulcissime, Redemptor* (O Jezu najśłodszy, Odkupicielu — Akt poświęcenia rodzaju ludzkiego Chrystusowi Królowi) — Wiernemu, który pobożnie odmawia powyższy akt udziela się odpustu częściowego. Jeśli akt ten zostanie odmówiony publicznie w uroczystość Chrystusa Króla, odpust będzie zupełny.

6 (35) Używanie przedmiotów kultu — Wierny, który z pobożną

⁴³ Por. AAS 60 (1968), s. 538.

⁴⁴ Zgodnie z normą 36, odpust przywiązany do modlitwy zyskuje się także za jej odmówienie w języku narodowym, byleby przekład miał wymagane zatwierdzenie. W książeczkach do nabożeństw winny być umieszczone teksty tych modlitw w przekładzie zatwierdzonym przez Episkopat Polski.

intencją posługując się przedmiotem kultu (krucyfiksem, krzyżem, różańcem, szkaplerzem, medalikiem), poświęconym należyście⁴⁵ przez jakiegokolwiek kapłana, dostępuje odpustu częściowego.

Jeśli zaś przedmiot kultu był poświęcony przez Papieża lub któregośkolwiek Biskupa, wierny używający w pobożnej intencji tego przedmiotu może dostąpić także odpustu zupełnego w uroczystość świętych Apostołów Piotra i Pawła, z dodaniem jednak wyznania wiary w jakiegokolwiek uznanej formule.

7 (41) Słuchanie kazania (*Praedicationis sacrae praedicationis*) — Udziela się odpustu częściowego wiernemu, który uważnie i pobożnie uczestniczy w świętym przepowiadaniu Słowa Bożego.

Udziela się zaś odpustu zupełnego wiernemu, który po wysłuchaniu kilku kazań w czasie świętych Misji, uczestniczy ponadto w uroczystym zakończeniu tychże Misji.

8 (48) Odmawianie Różańca Maryjnego (*Rosarii marialis recitatio*) — Jeśli odmawianie różańca ma miejsce w kościele albo kaplicy publicznej w rodzinie, w społeczności zakonnej, w stowarzyszeniu (*bractwie*) pobożnym — udziela się odpustu zupełnego; w innych zaś okolicznościach odpust będzie częściowy.

Odnosnie zyskania odpustu zupełnego, *Podręcznik* ustala następujące przepisy:

- a) Wystarczy odmówienie bez przerwy trzeciej tylko części Różańca, tzn. pięć dziesiątek;
- b) Modlitwa słowna winna się łączyć z pobożnym rozważaniem tajemnic;
- c) W odmawianiu publicznym tajemnice winny być zapowiadane według zatwierdzonego zwyczaju miejscowego; w prywatnym zaś odmawianiu wystarczy, aby wierny do modlitwy słownej dołączył rozmyślanie tajemnic;
- d) W Kościołach Wschodnich, gdzie nie ma tego rodzaju praktyki pobożnej, Patriarchowie mogą określić (ustalić) inne modlitwy na cześć N. M. Panny, które cieszyć się będą tymi samymi odpustami co modlitwa różańcowa.

9 (50) Czytanie Pisma św. — Udziela się odpustu częściowego wiernemu, który czyta Pismo św. z czcią należną Słowu Bożemu i na sposób czytania duchownego. Odpust będzie zaś zupełny jeśli to czyni przynajmniej przez pół godziny.

10 (56) Nawiedzenie kościołów stacyjnych w Rzymie — Wierne-

⁴⁵ W *Ench. indulg.* (s. 59, przyp. 3.) zostało wyjaśnione, że do należytego poświęcenia przedmiotu kultu, kapłan używa przepisanej formuły, jeśli jest takowa; w przeciwnym wypadku czyni zwykły znak krzyża nad przedmiotami kultu, przy czym jest chwalebne dołączenie słów: „W imię Ojca i Syna i Ducha Świętego”. Praktycznie, formuły należy użyć przy publicznym poświęceniu szkaplerzy, w innych wypadkach wystarczy znak krzyża.

mu, który w ustalone dni w roku, jak jest wskazane w Mszałe Rzymskim, nawiedza pobożnie kościół stacyjny Rzymu, udziela się odpustu częściowego; jeśliby ponadto uczestniczył w świętych funkcjach, jakie są tam odprawiane rano lub wieczorem, odpust będzie zupełny.

11 (59) *Tantum ergo* (Przed tak wielkim — z Brewiarza Rzymskiego — Wiernemu, który pobożnie odmawia wymienione strofy, udziela się odpustu częściowego. W Wielki Czwartek i w uroczystość Bożego Ciała, jeśli *Tantum ergo* odmawia się uroczyście, odpust będzie natomiast zupełny.

12 (60) *Te Deum* (Ciebie Boga chwalimy) — Wiernemu, który odmawia powyższy hymn dziękczynny, udziela się odpustu częściowego. Jeśliby zaś hymn ten był odmawiany publicznie w ostatni dzień roku, odpust będzie zupełny.

13 (61) *Veni, Creator* (O Stworzycielu, Duchu...) — Za pobożne odmówienie tego hymnu udziela się wiernemu odpustu częściowego. Za publiczne zaś jego odmówienie 1 stycznia lub w uroczystość Zesłania Ducha Świętego, odpust będzie zupełny.

14 (69) Wizytacja pasterska — Udziela się odpustu częściowego wiernemu, który nawiedzi pobożnie kościół lub kaplicę publiczną czy półpubliczną w czasie, gdy dokonuje się tam wizytacja pasterska. Jeśli zaś w czasie wizytacji pasterskiej uczestniczy w nabożeństwie, któremu przewodniczy Wizytator, udziela się jeden raz odpustu zupełnego.⁴⁶

15 (70) Odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych — Wiernemu, który odnawia przy pomocy jakiegokolwiek używanej formuły przyrzeczenie chrzcielne, udziela się odpustu częściowego. Jeśli je odmawiał w czasie obrzędów Wigilii Paschalnej lub w rocznicę własnego chrztu, odpust będzie zupełny.

Z omówionych dotychczas nadań odpustowych wynika, że każdego dnia w ciągu roku można zyskać odpust zupełny za spełnienie jednej z następujących praktyk pobożnych:

a) Adoracja Najświętszego Sakramentu przynajmniej przez pół godziny (n. 3.).

b) Czytanie Pisma św. przynajmniej przez pół godziny (n. 50).

c) Nabożeństwo Drogi Krzyżowej (n. 63).

d) Odmówienie części Różańca maryjnego w kościele, w kaplicy publicznej, w rodzinie, we wspólnocie zakonnej lub w Stowarzyszeniu (Bractwie) pobożnym (n. 48).

---

⁴⁶ Por. kan. 343, 315, 274 n. 5, 301 § 2.

C. Odpusty częściowe

Przy nadaniach odpustu tylko częściowego poszczególnym modlitwom praktykom pobożnym, niekiedy *Podręcznik* dołącza jeszcze pewne wyjaśnienia albo daje tylko ogólne określenie „odpust częściowy”.

1. Odpustem częściowym, z dodaniem pewnych wyjaśnień, obdarzone zostały następujące modlitwy i praktyki pobożne:

1 (2) Akty cnót teologicznych i żalu — Udziela się odpustu częściowego wiernemu, który pobożnie odmawia, używając jakiegokolwiek odpowiedniej formuły, akty cnót ewangelicznych i żalu. Każdy z poszczególnych aktów zostaje ubogacony odpustem.

2 (4) *Adoro te devote* (Uwielbiam Cię pokornie) — Wiernemu, który pobożnie odmawia powyższy hymn, udziela się odpustu częściowego.

3 (5) *Adsumus* — Modlitwa ta, którą zwykło się odmawiać przed zebraniem, poświęconym sprawom ogólnym, zostaje ubogacona odpustem częściowym.

4 (9) *Angelus Domini* vel *Regina caeli* (Anioł Pański, a w czasie wielkanocnym: Wesel się Królowo...) — Udziela się odpustu częściowego wiernemu, który odmawia pobożnie powyższe modlitwy, dostosowane do danego okresu czasu. Według chwalebego zwyczaju modlitwy te zwykło się odmawiać rano, w południe i wieczorem.

5 (14) Nawiedzenie cmentarza pierwszych chrześcijan czyli „katakomb” — Wiernemu, który pobożnie nawiedza cmentarz pierwszych chrześcijan czyli „katakomby”, udziela się odpustu częściowego.

6 (15) Akt Komunii duchowej — wzbudzony przy pomocy jakiegokolwiek formuły ubogacony zostaje odpustem częściowym.

7 (16) *Credo in Deum* (Wierzę w Boga) — Udziela się odpustu częściowego wiernemu, który pobożnie odmawia powyższy symbol Apostolski (z Rytuału Rzymskiego) albo symbol Nicejsko-Konstantyńskopolitański.

8 (18) Oficjum za zmarłych — Wiernemu, który pobożnie odmawia *Laudes* albo *Vesperas* z Oficjum za zmarłych, udziela się odpustu częściowego.

9 (19) *De profundis* (Z głębokości) — Udziela się odpustu częściowego wiernemu, który pobożnie odmawia *De profundis* (Ps. 129).

10 (20) Nauczanie prawd wiary — Wiernemu, który udziela lub pobiera nauczanie prawd wiary chrześcijańskiej, udziela się odpustu częściowego.

11 (29) Litanie — Odpustem częściowym ubogacone zostają następujące litanie: do Najświętszego Imienia Jezus, do Najświętszego

Serca Jezusowego, do Przenajświętszej Krwi Chrystusowej, do Najświętszej Maryi Panny, do Św. Józefa i do Wszystkich Świętych.

12 (30) *Magnificat* — Udziela się odpustu częściowego wiernemu, który pobożnie odmawia powyższy kantyk.

13 (33) *Miserere* (Panie, zmiłuj się nade mną) — Wiernemu, który w duchu pokuty odmawia psalm 50, udziela się odpustu częściowego.

14 (34) *Nowenny* — Udziela się odpustu częściowego wiernemu, który pobożnie uczestniczy w nowennie, odprawianej publicznie, przed uroczystością Bożego Narodzenia, Zesłania Ducha Świętego lub Niepokalanego Poczęcia N. Maryi Panny.

15 (36) *Małe oficja* (*Officja parva*) — do Męki Chrystusa Pana, do Najświętszego Serca Jezusowego, do Najświętszej Maryi Panny, do Niepokalanego Poczęcia i do Św. Józefa zostają ubogacone odpustem częściowym.

16 (37) *Modlitwa o wyproszenie powołań kapłańskich lub zakonnych* — Udziela się odpustu częściowego wiernemu, który odmawia jakąś modlitwę w tym celu zatwierdzoną przez Władzę kościelną.

17 (38) *Modlitwa myślna* — Wiernemu, który pobożnie oddaje się modlitwie myślniej, udziela się odpustu częściowego.

18 (45) *Rekolekcje miesięczne* (*Recollectio menstrua*) — Udziela się odpustu częściowego wiernemu, który uczestniczy w rekolekcjach miesięcznych.

19 (46) *Requiem aeternam* (Wieczny odpoczynek) — Odpust częściowy, jaki może być ofiarowany jedynie za dusze w czyśćcu cierpiące.

20 (54) *Kult Świętych* — Udziela się odpustu częściowego wiernemu, który w uroczystość Świętego odmawia na jego cześć modlitwę mszalną lub inną zatwierdzoną przez prawowitą Władzę.

21 (55) *Znak krzyża* — Wiernemu, który pobożnie żegna się, wymawiając słowa: „W imię Ojca i Syna i Ducha Świętego. Amen.”, udziela się odpustu częściowego.

II. Z ogólnym nadaniem „odpust częściowy”, wymienia *Podręcznik* następujące modlitwy:

1 (1) *Actiones nostrae* (Czyny nasze) — z Rytuału Rzymskiego.

2 (6) *Ad te, beate Ioseph* (Do Ciebie, o święty Józefie).

3 (7) *Agimus tibi gratias* (Dzięki Ci składamy) — z Brewiarza Rzymskiego.

4 (8) *Angele Dei* (Aniele Boży).

5 (10) *Anima Christi* (Duszo Chrystusowa).

6 (21) *Domine, Deus omnipotens* (Panie, Boże wszechmogący) — z Brewiarza Rzymskiego.

- 7 (24) *Exaudi nos* (Wysłuchaj nas) — z Rytuału Rzymskiego.
- 8 (31) *Maria, Mater gratiae* (Maryjo, Matko łaski) — z Rytuału Rzymskiego.
- 9 (32) *Memorare, o pissima Virgo Maria* (Pomnij o najłitościwsza Panno Maryjo).
- 10 (39) *Oremus pro Pontifice* (Módlmy się za Papieża) — z Brewiarza Rzymskiego.
- 11 (40) *O sacrum convivium* (O święta Uczto) — z Brewiarza Rzymskiego.
- 12 (44) *Pro unitate Ecclesiae oratio* (Modlitwa o jedność Kościoła).
- 13 (47) *Retribuere dignare, Domine* (Panie, racz udzielić...) — z Brewiarza Rzymskiego.
- 14 (51) *Salve Regina* (Witaj Królowo) — z Brewiarza Rzymskiego.
- 15 (52) *Sancta Maria, succurre miseris* (Święta Maryjo, wspomóż nieszczęśliwych) — z Brewiarza Rzymskiego.
- 16 (53) *Sancti Apostoli Petre et Paule* (Święci Apostołowie, Piotrze i Pawle) — z Mszału Rzymskiego.
- 17 (57) *Sub tuum praesidium* (Pod Twoją obroną).
- 18 (62) *Veni, Sancte Spiritus* (Przyjdź Duchu Święty) — z Mszału Rzymskiego.
- 19 (64) *Visita, quaesumus Domine* (Nawiedz, prosimy Cię Panie) — z Brewiarza Rzymskiego.

Rzym

KS. MIROŚLAW KOŁODZIEJCZYK

Ks. Józef Sroka, Rzym—Przemysł

NOWE MODLITWY EUCHARYSTYCZNE

To czyńcie na moją pamiątkę — powiedział Chrystus w Wieczerniku składając Ojcu pierwszą bezkrwawą Ofiarę Nowego Zakonu. Kościół św. spełnia to polecenie każdego dnia na swoich ołtarzach, gdy z Chrystusem w tajemnicy Eucharystii wznosi do Boga hold dziękczynienia za cuda Jego miłosierdzia dla naszego zbawienia. Ofiara ta obramowana jest stałymi modlitwami, które w swej całości stanowią jedną modlitwę eucharystyczną¹. By to obramowa-

¹ Tekst oficjalny nazwę „Kanon” rezerwuje dla dotychczasowej i czcigodnej modlitwy rzymskiej, nowe nazywa wyraźnie *modlitwami eucharystycznymi*. W dołączonej do tekstów tych modlitw instrukcji katechetycz-